

Observatoriu ese de doue ori in
septembra, Miercură si Sambată.

Pretiulu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisul cu postă in lăinatrulu monarhiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. său 22 franci, pe 6 luni 5 fl. său 11 franci. — Numeri singuratici se dău căte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu III.

Nr. 91.

— Sibiu, Miercură 12/24 Novembre. —

1880.

Conscriptiune nouă de poporu.

Gubernulu ungurescu luă mesuri preparative pentru o numerare nouă a locuitorilor, care nu s'a mai facut de înainte cu 10 ani, adecă dela 1 Ianuarie 1870. În oricare statu recensemntului considerat din toate punctele de vedere, este de o importantia superioară; în tierile monarhiei austro-ungurescă acăsta operatiune de statistică mai are și alta însemnatate specială; în tierile locuite de romani aceeași e de interesu indiscutabil; ea este pentru noi totuodata cestiu strictu națională, cestiu politica și național-economica. De aceea ne înținem de o strictă datorentia în calitatea noastră de publicisti, a reflectă pe toti românii căci sciu carte multă pușcă, caru tînu nu numai la naționalitatea, ci și la religiunea și la onoarea lor, că în totu timpul pe cătu vătinea operatiunea, și preste totu, se fia cu cea mai incordata luare aminte la persoanele care voru conscrie numerulu sufletelor și la modulu cum le voru conscrie. Binevoiescă a reflectă mai alesu clerurile, la diferenția ce resultă, daca voru compară, de ex. numerulu sufletelor trecute în siematisme bisericescă cu celu ce se află în registrele gubernului, adunate din acelea comune, care sunt homogene, de aceeași naționalitate și de aceeași religiune. Comune homogene românescă, său curata greco-catholice, său greco-resaritene, se află forte multe.

Este de comunu sciu, că gubernulu a stersu rubrică naționalitatiei din registrele sale. Tendintă acestei măsuri este cu ochi cu sprincene. Rubrică confesiunei religioase nu apucase a o sterge înainte cu 10 ani; dora ii va da gratia și astădată pentru ochii lumii, mai alesu de candu său infinitat in Europa asia numitele congresse statistice, care se tînu in diverse capitale europene. Membrii acelora ceru informațiuni exacte, și nu se indestulesc cu cifre imaginarie nici false.

In anii din urma numerulu romanilor din acăsta monarhia se prezintă de către statisticii din Budapest'ă dintr-o data cu căteva sute de mii mai scadiu, in compariune cu rezultatele de mai înainte, castigate prin recensemntele facute sub regimulu austriac anterior dintre anii 1851 pâna 1863, din contra numerulu magiarilor sporită că prin farmecu celu pușcă cu 1½ milionu in coprinsulu Ungariei și alu Transilvaniei, anume aici in Transilvania ridicatu cu mai bine de 100 de mii. Care cifre se fia autentice și care false? Cine se dea respunsu limpede la contradicțiuni asia batetorie la ochi, decătu o conscriptiune nouă, facuta cu multă diligentia, sciintia și conștiinția? Cunoscem si noi, că poporatiunea noastră, de si recunoscută că cea mai fecunda in compariune cu celelalte conlocutorie, nu se inmultiesce aici, in tieră noastră, in proporțiunile calculate de către statistici, dupa nasceri și mortalitate; scimu că migratiunea spre România se continua neincetată. De aici inse totu nu se potu explica cifrele scadiute asia, precum ni le prezinta statisticii magari. Altele sunt cauzele, dintre care unele se potu află usioru in sistemă actuală, era altele de a dreptulu in lenea romanesca, in parte si in frică invecchia a poporului de a suferi că se fia numerati toti membrii familiei, (de frică mortiei, că se nu-i afle asia curendu dupa scrierile!), apoi si de frică impositeror pe capetele individilor trecuti de 16 ani.

Transilvania.

Din comitatulu Hunedorei, 13 Nov. Adunarile si siedintele lunare ale comitetelor esite din acelea, arareori mai sunt in stare se destupe atenția publică, de candu sistemă centralista le-a spoliat successive de autonomia, lasandu-le numai o umbra din ea. Totusi se intemplă din

casu in casu multe lucruri, pe care aru face preabine si membrii romani, daca le-aru aduce la cunoștința publică prin presa, precum facu magarii si sasii, mai virtosu in cestiuni, care taia in interesul lor. Asia de ex. in consiliul municipal alu comitatului Hunedorei convocat pe 10 Nov. la Deva, se discutara si regulara unele cause si cestiuni, care atingu forte de aproape interesele romanilor. Noi vom scote aici pe căteva dupa diariul „Hungary“ Nr. 46, dupace alte informatiuni immediate ne lipsescu. Asia

Relative la recensemntul (numerarea, conscriptiunea, catagrafia) poporului din acelu comitat, celu mai mare din toate ale Transilvaniei, s'a decis, că cu aceea se fia insarcinatii junii candidati de pedagogia dela institutulu de acolo, pe langa diurne moderate. Asia: conscriptiunea dintr-unu comitat aprópe puru romanescu, se o faca studentii, dintre cari cei mai multi inca nici nu sunt maioreni, in totu casulu dependenti dela auctoritatile loru scolare, totuodata si dela cele administrative politice. Apoi aceleia voru fi date statistice?

Petru Andriescu, fostu notariu de cercu (de plasa i dicu dincolo) in Tomesci, destituitu, inca si inchisul pentru faptele lui, a cerutu se fia restituutu in oficiu. Rugamentea fu respinsa. Lucru de toate dilele, mai alesu candu comitatului Hunedorei este limitofu cu Banatulu Craiovei, cu Banatulu Temisoarei, cu com. Aradului. Ce vreti? Omenii destepți dela natura, invetia unii dela altii; apoi că ei sciu si carte.

Multă mai interesantă este raportulu lui Ludov. Réthy, agerulu inspectoru de scole. Dsa are a face astădată multă cu comunele bisericescă gr. orientali, pe care le declara de abusive, violătoare de legi, care comitu fapte arbitrarie. Totu acilea elu isi intinde acușa sa si asupra protopopului dela Gură-Sadului si asupra ven. Consistoriu din Sibiu. Pentru ce? Mich. Cărmezanu era docente aplicatu definitivu in comun'a Boz'u. Comun'a ilu destitue si alege in loculu lui pe unu Petru Filimonu. Vine inse protopopulu si intru o notificare comunicata inspectorului Réthy arata, că vener. consistoriu n'a denumitul la Boz'u pe Filimonu, ci pe unu alu treilea anume Teodor Popa. Ce facu „inclitulu“ comitatul? Elu nu deslegă, ci puru si simplu taia nodulu incurcatu, cassandu atâtă alegerea lui Filimonu, cătu si denumirea lui Popa prin vener. consistoriu. Se mai pote o abnormitate si blamagiu că acesta? Uite că s'a potutu; asia ne asigura diariului lui Réthy.

Tocma asia s'a intemplatu si cu docentele din Visea (mai bine Vica?), pe care consistoriul l'a scosu, comitatulu l'a rehabilitat pe lăngă obștarea, că prin acea destituire s'a calcatu §. 138 din art. 38 dela 1868 si că docentele T. Popoviciu avuse totu dreptulu a se plange, unde? la comitatul, in contra consistoriului, care l'ar fi destituitu fară nici-o judecata, candu in sensul legei citate initiatorii se denumescu pe vietia si numai in casuri de lene mare, de coruptiune morală, sau de vreo crima politica potu fi destituiti. Asia comitatulu decretă: „Popovics Todor feljásdulása jogos, és állomásán meg tartandó.“ — Vai!!

Cu docentele Petru Ciachi din Rinlabu (Fejérviz) nevoia mare! Acelu omu a iritatu cumplitu mania domnească, din cauza că numele baiatilor nu le pronuntia nici scrie ungurescă Elek János, Mihály etc., ci Alexe, Ioanu, Mihaiu, apoi că este si in altu intielesu antimagiaru. Vai de omu. Ii mai află si vina că ar avea portari mojicesci. I s'a datu o infruntare aspră, insocita de amerintarea cu destituire.

Totu atătea satire a le autonomiei bisericescă! Dupa scola vine perceptorulu, care arata, că restantele de contributiuni directe in acelu comitatul alu Corvinilor, astădi de trei-ori nefericiti, au ajunsu la exorbitantă suma de 720,321 fl.

23 cr. Se constata inse, că executiunile se află in permanentia. Apoi se te mai miri de acea fisionomia selbatice a poporatiunei, de acelu aspectu alu ei desperat! Si totusi, lucru remarcabil! procurorul (fiscalul) declară, că locuitorii sunt linistiti. Da, linistea bolnavilor de mōrte.

Inginerii municipali marturisira acum că totu-deauna, că drumurile si podurile totu se mai află in stare miserabila. De ce se si fia mai bune, candu românii sciu se innôte si in noroie, era domnii au atâtă minte, că se nu mărgă pe locuri unde si-aru potea frange berigăta, ci se remana pe acasa, sau in fumulu casinei dela Deva, mai alesu că chiaru si acolea, in „capitala“ (pardon de expresiune) uneori nu potu esi din casa, fără pericolul de a se returna in vreo baltocă. Se traiescă civilisatiunea din Deva si din comitatulu Hunedorei, adecă acea civilisatiune, ale carei urme milenare se mai descopere neincetat pâna in dio'a de astădi, in mania toturor devastațiilor selbatece si barbare.

Dumnedieule, cum nu ne prinde pe toti rusinea de noi insine, macaru in fața civilisatiunei din evul mediu, ale carei monumente se vedu de asupra Devei si la Hunedora!

Recensiune asupra cartiei: Convorbiri economice de Ioanu Ghica.

Editiunea III. Doue volume. București 1879.

(Urmare.)

Conversatiunea urmă pe tonulu acesta, candu glasulu interlocutorilor fu acoperit de ertatiunile popi Stanu, carele dela usia incepă a dice:

— Se me erti, dieu, Domnule, pote te-am facut se astepti; da uite nu e vin'a mea, la ceasornicul meu tocma cinci si jumetate; ce se'i facu, ambla inderatu, o se'l puiu si eu cu biserică nemtieșca.

Kelner! da'mi unu paharu de rachiu si unulu de romu, o ciorba de galusci, o sticla de vinu de Dragasani si unu rasolu ciolanu.

Viu tocmai dela jupanu Gherasi, mi-a datu unu anasonu cum n'am mai beutu; am incercat pe la toti rachierii, nimeni in București nu are asia lucru; dé, apoi si unu galbenu vadră! n'a vrutu se mi'l lase nici o pară mai josu. Era se iau si unu butoiu de jamaica; ce beutura dumneieșca! voi se am totu marfa buna in pravalia candu o scote musteriulu parau'a din punga, se dica: halalu se'i fia!

— Pe cătu vindi vadră de rachiu la carciuia?

— Rachiul dela jupanu Gherasi intrebă? alănu se vine cu ocau'a, e dupa cum ese la paharu, daca ai in pravalia unu baetu de stepu, vrednicu, mesteru la turnat, iti scote si trei-dieci de pahare dintr'o oca; daca brodesci vreun prostu, nu'ti ese nici doue-dieci si cinci; vine pe siése pâna la siépte lei ocaua; basamaculu e cadiutu de totu, că a esit uciuca; siésedieci de parale, doui lei ocau'a celu multu.

— Bunu castigu, iezi anasonulu pe unu galbenu si'l dai pe siésedieci si cinci de lei. Spirtulu meu de siésespredieci lei vadră, ilu dai basamacu pe trei-dieci si cinci de lei vadră, iti remane mai multu de cătu sută la sută.

— Asia e, da nu pui cheltuelile; mai curat, mai risipă; dar accisurile si bacisurile mai pe ici pe colo.

— Da si dumneata nu pui incarcatulu la societă trei cinci-dieci, in locu de doue, candu crestinul nu mai scie numeră.*

*) Sub „crestinu“ se intielege in afaceri de acestea si in casuri de calamitati, de nevoi, mai totudeauna poporulu tieranu, satenulu, inseliatu, asupritu, spoliat, batutu, că si in văcurile turcescă. „Bielulu crestinu! ce ai patit crestine?“

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la primă publicare căte 7 cr., la a doua si a treia căte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiiile postei statului, addressate de a dreptulu la Redactiunea Diariului

„Observatoriul“ in Sibiu.

— Ferésca Dumnedieu ! pecătu astfelu de lucru ; dar ce se dicu, castigulu ar fi, cum ar fi, de apoi nu sunt parale ; dela trecetori ce mai poti rupe, că e drumu mare, dar dela ómenii din satu iei ce poti, mai căte o banitia doue de grâu ; mai cu ordui, mai cu căte o povéra ; ce se facemu ! ne ajutam ala cu ala cum potem. Dela Apostolu, călu sci, nu aveamu se iau peste doua sute optudeci si doui de lei si jumetate ? apoi mi-a datu vreo para ? me purta cu vorba dintr'o di intr'alta ; de abia l'am facutu se'mi dea douesprediece banitie de porumbu, mi-a dusu unu stanjenu de lemne la kir Ivancea la Bucuresci si m'am invoitu se'mi faca la véra unu pogonu de grâu si unulu de porumbu de istovu ; mi-a mai datu ce e dreptu si o glóba de manzu ; de cătu se me stricu cu omu, mai bine asia ! tréca dela mine.

— Nu, că nu te-ai incarcatu la socotela : douesprediece banitie de porumbu sunt siésedieci de lei.

Caratu stanjenului la Bucuresci pe puçinu trei galbeni.

Lucrulug pagonului de grâu si pagonului de porumbu o suta cincidieci de lei.

Pune si vreo trei patru galbeni manzulu, face peste patru sute de lei, in locu de doue sute optudeci si doui.

— Si apoi ce, multu e ? dar dobând'a banilor unde o pui, căte doue parale la leu pe luna, dar că trebue se asteptu pâna incolo la tómna că se'mi scotu paralele !

— Si pe siésedieci la suta d'ai socoti dobanda totu mai trece dela Apostolu.

— S'a scumpit banii de totu ; o gramada de cheltueli ; de unde se le scoti ? Dumnéta nu sci că vine vremea de perdi dela unii si capetele ; mai de una di n'a muritu Musiatu, 'mi era datoru cinci sute de lei, a lasatu o biata baba bolnava, a napustit u si casa si totu, s'a dusu la nisice rude tocmai pe Neajlovu in susu. Iai daca poti.

— Sistemulu de specula ce ai adoptat pa-gubesce pe musteriu, fara de a imbogati pe negustor, este unu sistem de camata care storcendu pe muncitoru de totu fructulu ostenelilor lui, séca isvórele productiunei. Iei in adeveru si o mie la suta dela unii, dar de multe ori inpreuna cu castigu perdeti si capetele, saracindu pe saténu, precum faceti, secati isvórele dela care ve poteti folosi. Semanati cu lacomulu din fabula, care a spintecat gain'a cu ouele de aur ; ai fi mai folositu se iei pe totu unulu o parte mica din ceea ce castiga unu bogatu decătu se iei totu ce are unu seracu. Cu cătu poporatiunea in mijloculu careia te negustoresci e mai instarita, cu atâtua te poti imbogati mai multu si mai curendu ; si lucru e lesne de intileusu, că-ci cu cătu musteriu e mai bogatu, cu atâtua consuma mai multu, cu atâtua debitulu negustorului e mai mare, cu atâtua si beneficiul mai insemmatu si mai siguru ; esti mai folositu se invertesti capitalulu de trei si de patru ori intr'unu anu cu diece si cu cinci-spre-diece la suta, de cătu se'lu intorci o data fia si cu patru-dieci ori cincidieci la suta ; unu castigu pe care nu poti compta nici că valóre efectiva, nici că o valóre pe care se o poti incasa la timpu determinat, că se'ti poti mantiné creditulu ; o marfa nu se pote desface lesne decătu pe unu pretiu cuviintiosu ; candu se tine mai scumpa decătu valórea ei cea adeverata, nu gasesci musterii, se strica in pravali sau se da pe datorie pe la ómeni cari multi nu o mai plătescu, că-ci acei cu dare de mana gasesc totudeauna mijloce de a si-o procura de aiurea, isi facu provisie pe la targuri. Camatarii precum si negustorii lacomi la castigu nu potu avea a face decătu cu rei de plata, cu rîsipitori, cu jucatori de carti si cu insielatori cari iau marfa pe datoria sau se imprumuta cu bani pe politie de valori nominale intreite si impatrie, politie si datorii, cari mai nici-o data nu se platescu la terminu, cari de multe ori nu se platescu nici de cum si cari mai adesea se efectuescu că falimentele, cu doue-dieci si cu doue-dieci si cinci la suta. Speculantulu lacomu, pe langa miile ce voiá se castige, perde si sut'a ce scôte din punga ; dar ceea ce nu castiga nici odata acestu soiu de negustor este stim'a, consideratiunea si creditulu pietii, care este capitalulu celu mai temeinicu alu unui comerciantu ; nu pote dobandi creditu, pentru că efectele ce are in portofoliu nu au nici o certitudine, nici macaru probabilitate de a fi soldate la scadentia. Comerçantii si bancherii care lucrédia cu procente cuviintiose, castiga si prin capitalulu loru propriu si prin creditulu de care se bucura si care cresce pe tota diu'a cu esactitatea ce aducu in operatiunile si in platile loru, banulu că si munc'a, că ori ce marfa ce isi are o valóre determinata prin inprejurariile

timpului in care ne aflamu. A trece peste limitele beneficiului la care are dreptu capitalulu, a cauta se se traga dintr'o speculatie mai multu de cătu se cuvine că dobanda a banilor angagiatu, că cheltueli facute, că retributiune a ostenelelor depuse si a risicului, este a realisa unu beneficiu nelicitu, care nu pote se nu fia vatematoriu acelu ce crede că se pote imbogati prin asemenea mijloce ; că-ci nimeni nu se pote imbogati, de cătu prin munca si prin economia. Si ori cine ar crede că mai sunt si alte mijloce de imbogatire, se insiela forte. Germenele pagubei se afla ascunsu in mijloculu castigului illicitu, intocmai că vermele rodietoru in fructulu stricatu. Adeveratulu si singurulu efectu alu speculatiunilor lacome nu este altulu, de cătu a saraci poporulu si prin urmare a'lui mantiné in ignorantia ; că-ci ignorantia este fructulu saraciei, precum saracia este partea classelor ignorante ; progressul este in munca si sementia progressului este inventiatura. Daca progressul intelectualu sporesc bogatia poporeloru, nu este mai puçinu adeveratu, că cunoscintiele nu potu incepe, pâna nu se gramadesce mai antaiu o catime óre-care de bogatia ; fara bogatia nu pote fi regasu, nu este cunoscintia. „Ignorantia cea mare, dice Bukle, este „fructulu saraciei celei mari. Arabii, poporu ignorantu si saracu in tiér'a loru, au devenit unu „poporu vrednicu de admirare in tierile cucerite „de ei, in Persia, in Lahor si in Spania.“ Omulu nu pote cauta indestularea trebuinilor morale, decătu dupa ce si-a capatuitu necesitatile trebutioru la conservatiunea si intretinerea vietiei ; de aceea ori ce mesura care face viatia materiala mai grea, nu pote se nu aduca vatemare vietiei morale a natiunilor. Au fostu publicisti cari au pretinsu, că sentimentele cele mari, abnegatiunea, devotamentul si totu ce este nobilu si frumosu in ordinulu moralu, nu se gasesc decătu numai in clasele cele serace, si că virtuili este atributulu classelor bogate ; acesta credintia este in contradicțiune si cu datele statistice, care dovedesc contrariul, precum si cu drépt'a judecata ; că-ci atunci conclusiunea ar fi de a mentiné societatea in miseria, pentru a'i conserva virtutile, si gubernulu celu mai spoliatoru care ar saraci poporulu, ar fi acela, care ar conveni mai bine etc.

Indata ce ni se va mai usiora pulpitulu de alti cătiva articlii si corespondentie, cari astépta de multu publicarea, ne vomu intorci in 2—3 Nri si la volumulu II din Convorbirile economice ale domnului J. Ghica. Red.

U n g a r i a .

— Budapest'a. Evenimentulu celu mai demnu de insemmatu este pentru acuma desbaterea si inchiaiera budgetului, alu carui proiectu ne este cunoscutu din lun'a trecuta. S'a intemplatu in se asta-data ceea ce nu s'a mai vedi in cei 13 ani, că adeca budgetulu in locu de a provocá certe de căte 3—4 septembri, discussiunile principali se terminara in 5 dile. Au vorbitu cătiva barbati din opositiune, carorù le-au respunsu că totudeauna, cătiva din partid'a gubernului, „pentru a salva onórea stindartului“, precum dicu francesii. Ce erau se si faca mai multu ? Ei cauta se re-cunoscu cu totii, că situatiunea este farmecata.

Unulu din momentele mai intereseante ale desbaterilor au fostu, candu au vorbitu érasi br. Sennyei, că adeveratu barbatu, care in se trece de conservativu si de adherente caldurosu alu Dinastie, din care causa in tiéra la ei nu se bucura de nici-o sympathia, ilu respecta toti, fara a'lui iubi. Br. Sennyei tinu si astadata gubernului o lectiune din cele mai seriose. Refrenulu seu este celu cunoscutu : Asia nu mai pote merge. Ministrul Col. Tisza i respusne că si alteori : Cine scie mai bine, se'mi ocupe loculu. — Altu momentu a fostu, candu Stefanu Bitto respusne la invitarea de deunadi a ministrului de finantie com. Juliul Szapáry, că opositiunea Deakistilor se se fusionedie din nou cu partid'a lui Tisza. Bitto si toti ceilalti au respinsu man'a intinsa loru. Se intilege că acesta respingere brusca nacaji pe ministeriali, cari apoi sciura se le plesnésca in facia ambitiune si vanitate dicundu : Noi cei mai tari, noi majoritatea, ve intindem manile in interessulu patriei, voi o respingeti in interesulu vostru personal, că-ci voi cautati numai că se ajungeti voi pe scaunele ministriloru.

Prin aceleasi desbateri se constata din nou pâna la evidentia, că partid'a antidualistica, a uniunei personale, cresce neincetata la numeru, si că la alegerile dietali din a. viit. ministeriulu va avea se'si puna in activitate estraordinaria pe

tote organele sale mechanismulu intregu, se versu din fondulu de dispositiune si din alte fonduri, pentru că estremii se nu castige terenu si mai multu, decătu au castigatu ei pâna acum. Cei cari cunoscu bine situatiunea, voru a sci, că estremii voru mai castiga pe langa cele vreo 60 de colegie electoralni, celu puçinu inca pe atatea.

Revista politica.

— Din Austria. Daca merita vreunu statu că se ne ocupam regulat si cu tota atentiunea de cursulu lucrurilor din trens'a, apoi aceea este partea monarhiei supranumita de 13 ani incóce si Cislaitani'a. Mii de interese ne léga pe unii de altii si sunt nenumerate acelea relatiuni ale nostru, care sémena de minune unele cu altele. Statu compusu totu din provincii poliglotte că si alu Ungariei ; proportionile in numerulu nationalitatiloru isi tinu bine cump'an'a ; consciintia loru nationale deșteptata intru atata, cătu natiunea germana data acolo a predomini, se simte in periculu, nu de a ceda sub altele, ci a veni numai alaturea. Ministeriulu Taaffe prevedeu forte clara catastrof'a universale, care are se ajunga mai curendu séu mai tardiui pe tota Europa, convinsu pe de plinu, că numai cu germanii si cu magiarii, fara concursulu comunu si energiosu alu celorulalte popóra, conservarea monarhiei ar fi absolutu impossibile, se adopera dela inceputulu activitatii sale se faca dreptate si acestora, nu asuprindu pe germani, ci numai aparandu pe ceilalti de asuprarea acestora, nu voindu se ia ce este alu germaniloru, ci asigurandu popóraloru numai ceea ce li se cuvine chiaru in sensulu constitutiunei din 1867. Germanii austriaci s'au fostu dedat a se identificá pe sinesi cu monarhia, in totu casulu inse dela 1867 cu Cislaitani'a. De si ei nu ti-o spunu tocmai asia verde in facia, precum o spunu magiarii : „statul su temu noi,“ dara se portau asia, precum nu vorbiau.

Caletoriile imperatului prin Bohemia, Moravia, dupa aceea prin tota Galitia pâna la Bucovina, manifestatiunile popóraloru cu acea ocasiune si totu ce s'a intemplatu de atunci incóce, au amarit u pe o parte mare a germanilor austriaci intru atata, cătu ei se formara in „partida nationala germana,“ alu carui simbure curatit u de frase góle este, că ei voru lucrá, că Cislaitani'a se se alature la Germania. Nu toti germanii austriaci sunt de acésta parere, că-ci mai existe si alta partida sinceru austriaca, care tine cu tota braçiale la monarhia. Conflictul inse este acilea si resultatele nu se potu prevedea.

Pangermanismulu prepara deocamdata terenul facindu barbatesce propaganda pentru conventiuni comerciale si mai virtosu de vama (Zollvertrag) intre Austro-Ungaria si Germania, intocma precum se facuse pe la 1845 intre staturile germane, că se cada tota barierile dintre acestea doue monarchii, se se ia o singura vama pentru ambele, incependum din Carpatii Transilvaniei pâna susu in marea bal-tica, pâna la Sund, Hamburg, Lübecka, Brema etc.

Dilele trecute pangermanii, carii se numescu pe sine germani liberali, spre a legá ochii lumii, tinuta din nou in Viena o adunare politica, forte numerosa, că demonstratiune in contra gubernului si totuodata contra celorulalte popóra. Aceiasi pangermani mai voru a folosi si memori'a imperatului Josifu II că demonstratiune cu ocasiunea serbarei aniversarie de 100 de ani, de candu acelu monarchu se inaltise la tronu dupa mórtea mamei sale. Urmarea ce va fi ? Că si celealte popóra voru serbá cu tota sinceritatea jubileulu seculariu alu aceluiasi imperatu. Chiaru poporulu austriacu prepara o solemnitate mare secularia in memori'a desfintatei sclavie iobagi, totu prin Josifu II. In tierile propriu austriace lantiurile sclaviei se sfarmaseru cu vreo 3 ani inainte de revolutiunea horiana din Transilvania.

Triumfu ??

(Continuare din Nr. 89.)

Judele de instructiune a intreprinsu cercetare a pe basa'retarei facute, lasandu a se asculta sub jura-mantu urmatorii martori :

I. Zacharia Ihora, II. Jacobu Arseniu, III. Ioanu Rebega, IV. Zacharia Joanovicu, V. Georgiu Popa, VI. Emanuel Villetz, VII. Jacobu Hansa, ale carorù fasiuni sunt urmatorele :

I. Zacharia Ihora locitoriu in Gur'a-riului.

„Eu m'amu aflatu la inmormantarea repausatului preotu Ioanu Manta, unde domnulu Ioanu Hannia, că fostu protopopu a tinutu cuventarea cuviintiosa. Dupace d-sa a luat u iertarea usitata dupa ritulu nostru, a ceteiu si o cuventare asia precum mi s'a cetitu mie din copia'

produsa de dn. Ioanu Hannia. Eu n'am statu chiaru pana in finitul cuventarei, ca-ci am fostu rogatu se mergu la cas'a repausatului, se renduesc cele de lipsa dupa seviersit'a inmormentare.

Catut am fostu eu acolo de am auditu vorbirea d-lui J. Hannia, densulu nu a vetamatu pe nimenea si eu nu am pricpeputu se fia vetamatu pe cineva.

Cetindu-se martorului pasagele din „Telegr. rom.“ Nr. 112 si 118 din 1879, martorele respunde, ca densulu nu scie nimicu, ca domnulu Hannia in vorbirea sa la 11/23 Septembre 1879 se fia vorbitu de aceste.“

II. Jacobu Arseniu clericu absolutu si proprietariu in Gur'a-rfului fasionedia:

Dupace p. protopopu J. Hannia a cerutu iertarea obicinuita dupa ritulu nostru, fara de a atacá pe cineva, a cettu de pe o harthia cuventulu funebrale, dupa cum se scrie si in copia de cuventare, la inmormentarea preotului Joanu Manta, produsa de J. Hannia. In cuventarea acesta dn. J. Hannia n'a vetamatu pe nimenea, ci ne-a datu numai exemple bune, se ne damu copii la scola, se potemu avea preoti din sinulu nostru si apoi au apelatu la aceea, ca se sprigimiu copilulu repausatului, care se afla la scola. Dn. Hannia ca fostulu protopopu alu nostru apoi ne a datu totu exemple bune. Daca s'a afatu cineva vatematu prin cuventarea d-lui Hannia, apoi de siguru acela a credutu ca l'a vatematu acea cuventare; dar eu nu amu potutu pricpe se fi vatematu pe cineva prin cuventarea sa.

Cele scrise in „Telegrafulu romanu“ Nr. 112 si 118 din 1879 in corespondenti'a din Gur'a-rfului, nu sunt asia dupa cum a tinutu dn. Hannia cuventarea de inmormentare, si cele scrise sub linia ca notitie, sunt vetamatore pentru dn. J. Hannia, ca-ci densulu de aceea nu a cuventat.

III. Joanu Rebega, locitoriu si proprietariu in Gur'a-rfului, ginere repausatului preotu Joanu Manta, marturiscese:

Domnulu Joanu Hannia a tinutu dupa iertarea obicinuita o cuventare de pe harthia, tocmai asia, cum suna cuventarea in copia, dupa cum am cett'o eu acuma, si dupa cum a vorbitu atunci. Cuvintele tote nu le tinu minte, dara de vetamatu sciu ca domnulu Hannia prin vorbirea funebrala nu a vetamatu pe nimenea.

Cele cetite de mine in „Telegrafulu romanu“ Nr. 112 si 118 din 1879 nu s'a vorbitu de dn. J. Hannia la inmormentarea socrului meu, si acelea sunt deducțiuni schimosite din cuventarea d-lui J. Hannia. Eu imi aducu bine aminte, ca dn. J. Hannia a tinutu o vorbire frumosa catra omemii veniti la ingropatiune, inse n'au atacatu pe nime, ci ne-a datu exemplu bunu, se damu copii la scola, se avemu se alegemu preoti din sinulu comunei nostre.“

IV. Zacharia Joanicoviciu notariu comunalu in Gur'a-rfului da urmatoreaza fasiune:

Copia acesta de nime cetita e adeverata; in sensu acesta a vorbitu d-lui J. Hannia la ingropatiunea parintelui Joanu Manta. De va fi schimbantu cumva vreo vorba seu vre-unu pasagtu, inse eu din tota vorbirea d-lui Hannia n'am dedusu atuncea se fia vetamatu pe nime. Se pote ca Joachimu Munteanu care se vede ca a avutu mai inainte afaceri cu d-lui Hannia, se fia dedusu ceva vetamatoriu pentru sine. Eu inse nu sciu se fia vetamatu vorbirea densului la ingropatiune pe Joachimu Munteanu. Eu la cele ce se scriu in „Telegrafulu romanu“ Nrii dificultati 112 si 118, nu sciu sunt drepte ori ba, isi va da sema cine le-a scriu in Telegrafu; dara despre cuventarea d-lui Hannia sciu ca n'a continutu nimic'a vetamatoriu pentru nimenea si nici pentru Joachimu Munteanu. Harthia de pe carea a cettu d-lui Joanu Hannia cuventarea funebrala n'a continutu dupa scirea mea nimic'a vetamatoriu pentru Joachimu Munteanu.“

V. Georgiu Popa proprietariu si fostu invetiatoriu in Gur'a-rfului, marturiscese:

Eu inca am fostu la inmormentarea preotului Joanu Manta si sciu ca d-lui Joanu Hannia dupa ce a luat u iertarea usitata de ritulu nostru pentru repausatulu, a cettu de pe o harthia o cuventare funebrale, asemenea cu acesta ce mi se arata mie in copia aici si am cett'o. De si eu impartiamu lumini pe la omemii dupa ritulu nostru, totusi am urmarit vorbirea d-lui Hannia, si de si vorbirea densului variaza in cattiva de copia acesta produsa aici in cuvinte, totusi eu imi aducu aminte, ca d-lui Joanu Hannia nu a vetamatu pe nimeni prin cuventarea sa, ci a indemnatur pe omemii se'si dea copii la scola, se aiba la casu de lipsa se'si aléga preoti din sinulu comunei sale, se nu fia siliti a'si alege straini.

Despre cele scrise in „Telegrafulu romanu“ in corespondenti'a din Gur'a-rfului Nr. 112 si 118 din 1879 n'a vorbitu d-lu J. Hannia in vorbirea sa funebrale. Eu nu sciu se fia atacatu pe nime prin cuventarea sa.“

VI. Emanuelu Vilchez, notariu comunalu in Po-plac'a, face in limb'a germana urmatoria fasiune:

Din anulu 1860 pana 1877 am fostu notariu comunalu in Gur'a-rfului. C'am pe la anulu 1861 seu 1862 comun'a politica Gur'a-rfului, fiindu biseric'a greciores. vetamata, — dupa indemnarea protopresbiterului Joanu Hannia s'a adusu unu conclusu, ca se se forme die unu fondu pentru zidirea altei biserici, spre care scopu s'a datu padurea comunala ca se se taise in terminu de 6 ani. In anu dintai au administratru fondulu acesta comitetulu comunei bisericesci respective preotimea. Dar fiindu-cà comitetulu non avea cunoscinta si pricperea ceruta pentru ducerea unui ratiocinii regulat; pentru-cà lucrurile se se aduca in renduiela, fostulu atunci ppresbiteru Joanu Hannia a luat singura maná lucrulu si de atunci incóce cu ocasiunea facerei ratiocinilor am functionatu eu ca actuariu. Imi aducu aminte, din periodulu acela, ca la facerea ratiocinilor a luat parte ca inspectoru politicu si d-lu Petru Rosca.

Atut la facerea ratiocinilor cu intrenirea inspectului politicu Petru Rosca, catu si dupa aceea pe cau timpu am fostu eu notariu in Gur'a-rfului nu

s'a aratatu nici o dificultate in privint'a ratiocinilor: ppresbiterulu Joanu Hannia si-a datu tota silint'a a aratutu cu acuratetia starea fondului pentru zidirea bisericei totudeuna spre deplina multiamire a reprezentantiei bisericesci. Atut pe timpulu catu a fostu d-lu Petru Rosca inspectoru politicu, catu si dupa aceea populu J. Hannia ratiocinile numitului fondu le-a facutu totudeuna in cancelari'a comunala, inaintea reprezentantiei bisericesci. Cu ocasiunea facerei fia-carui ratiocinu, d-lu populu Hannia ca ingrijitoriu alu numitului fondu, acele ratiocinii le lasa comunei bisericesci in actele fondului zidirei bisericesci retinendu la sine originaale. Harthiele de pretiu, precum obligatiuni, libelle dela cass'a de pastrare din Sibiu se sigilau si se depuneau la parochulu Joanu Arsenea in cas'a werthamiana. Aceste ratiocinii se afla in archiv'a fondului zidirei bisericei din comun'a Gur'a-rfului. In decursulu celor 14—15 ani catu timpu d-lu populu J. Hannia m'a trasu si pe mine la participarea facerei ratiocinilor, nu s'a aratatu nici cea mai mica scadere seu in doiala facia de corectitatea procederei d-lui populu. Ratiocinile au fostu totudeuna esacte si starea fondului chiaru pentru care representant'a bisericesca totudeuna era multiamitorie facia de d-lu populu. Mai pe urma trebue se marturisescu, ca inbucuratorea stare prezenta a numitului fondu este a se adscire numai acuratei si conosciintiosei ingrijirii a d-lui protopopu J. Hannia.

VII. Jacobu Hansa economu in Gur'a-rfului marturiscese:

Dupa cum cetescu eu aici copia cuventarei d-lui J. Hannia, densulu cam in feliulu acesta a vorbitu, inse totu espressiunile nu le mai tinu minte, ca-ci n'am pututu fi de totu atentu si n'am cugetat se fiu intrebatu la judestiu despre acesta si e si de multu acuma, mi-am si uitatu. Atata sciu, ca precum am auditu eu cuventandu atuncea pe d-lu J. Hannia, eu nu am pricpeputu se vatempe pe nime si nici pe parintele Joachimu Munteanu. D-lu Joanu Hannia de aceea ce se coprindu in „Telegrafulu romanu“ Nr. 112 ex 1879 n'a vorbitu, si Joachimu Munteanu gresiesce, daca aici ca a cuventen astfelui J. Munteanu numai isi inchipuesces ca d-lu J. Hannia a vorbitu asia; dara n'a vorbitu astfelui, si eu nu sciu se'l fia vetamatu nici de cum.“

Erá se se mai asculte si fostulu administratoru ppresbiterulu Moise Toma, dar, dorere, acesta apusease a esí din numerulu celor vii. (Va urmá.)

— Blasiu, 11 Nov. st. n. 1880.

Stimate Domnule Redactoriu.

Relativu la cele ce se dicu in Nr. 87 alu pretiuiei foi, ce redigeati, despre evenimentulu celu importantu alu alungarei monachilor dein Franci'a, cu care se occupa astadi Europ'a intréga, benevoitoi in interesulu adeverului a da locu urmatoriului istoricu alu numitului evenimentu:

Se insila toti acelia, cari si facu idea despre monachii dein Franci'a dupa ideile, ce le avemu noi despre monachii resaritului. Nu contemplatiunea, care este spiritulu monachilor in resaritul, ci caritatea si filantropia suntu geniulu monachismului in apusu. Dein care causa in apusu monachii pana astadi se bucura de stim'a si respectul tuturor, chiaru si a celor, ce de baserica nu voiescu se scia nemic'a. Nu este nici un'a nuantia a lipselor omenesci, pentru a carei usiorare se nu esiste in apusu, si in specie in Franci'a unu ordu ore-care calugarescu. Grigea morbosilor, betranilor, strainilor, orfanilor, inmormentarea mortilor, facerea fructifera a pamentului, si cu deosebire instructiunea suntu totu atatela campuri pentru exercitiul filantropiei monachilor in Franci'a. Cene voliesce se se convinga, acela se cetesca opulu celebrului Montalembert „Les moines de l'Occident“ si va remane uimitu de activitatea filantropica cea enorma a monachilor din Franci'a, cari pentru tote nu astépta in lumea acesta neci una resplata. Ma astronomulu Dutileanu publicandu in anulu 1879 in partea serioasa alui Figaro statistic'a caritative a monachilor numai dein Parisu, a produsu un'a sensatiune sympathica enorma chiaru si in sirurile inimice vietiei monachali. Se pote vedé de acolo, ca se tacu de altele, cum numai in Parisu sororile misericordiei, (soeurs de la marmite) si alti monachi, a caroru chiamare este nutrire seracilor, provedu cu mancare la 120,000 omemii pre di, si acesta dein ce'a ce aduna eli cu manile proprii.

Inse pre neci unu teren fructele monachilor nu suntu asia mari ca pre alu instructiunei, si neci asia afundu taliatore in vieti'a poporului. Se urca la mai multe mii scólele de tota categori'a intretinute de monachi.¹⁾ Elevii dein scólelor loru esu mai bene pregatiti decatul celi dein cele civile, fora ca se se amancipeze de credint'a crestina.²⁾ Dein care causa scólelor loru suntu multu mai cercetate decatul cele civile.³⁾ Ma chiaru si parinti emancipati de ori si ce credintia religiosa si cresc fii in scólelor loru.⁴⁾ Numai sciendule aceste, pote omulu concepe paradoxulu acel'a psichologicu alu poporului francesu, ca patri'a lui Voltaire este totusi cea mai crestina tiera in lume. Dein acesta impregiurare urnéza, ca pana candu stau inca scólele monachali in Franci'a, pana atunci Franci'a totu crestina si ficea cea mai betrana a basericei trebue se remana, si cene voiesce a descrestiná Franci'a, acel'a trebue mai antanui se cassez instructiunea monachilor.

Au fostu in Franci'a guverne monarhice amice si indiferente facia cu religiunea. Au fostu si guverne republicane de asemenea siemtiente. Tote aceste inse

nu au afatu nemic'a de condamnatu in monachi, fiindca nu aveau de cugetu descrestinarea Franciei. Primul guvern inimic religiunei a fostu conventul lui Robespierre. Ce a facutu acela cu monachii, este cunoscutu. Trist'a onore inse de a fi in ali doilea locu a fostu reservata guvernului de astadi. Si acesta areta numai ca e consecentu, dupa-ce ca inimicu alu religiunei preste totu, voliesce a descrestiná Franci'a, si spre scopulu acest'a alunga pe monachi reprezentantii instructiunii religiose in tote partile.

Incepertulu lu-a facutu guvernul actualu prin inchiderea mai multor scóle in despartiementulu Senei inca in anulu trecutu.⁵⁾ Dupa ace'a prin reformarea consiliului supremu de instructiune in un'a direptiune cu totulu nefavorabile, ma inimica de a dreptulu instructiunei religiose, apoi prin restrangerea libertatei celor siepte universitatii catolice.⁶⁾ Lovitur'a de gratia era inse se se dé instructiunei religiose prin articulul 7 alu legei de instructiune primite de camere la incepertulu anului curentu. Faimosulu acesta articulul 7 volia a eschide dela instructiune ori si ce membru alu unei congregatiuni neautorizate de statu, prin urmare in prim'a linia congregatiunile monachali. Astufeliu prin articulul acesta lupt'a in contra basericei purtata pana atunci numai in micu, s'a incinsu in tota estensiunea ei.

Franci'a inse cea cavaleresca si-a avutu totudeuna adeveratii amici ai libertatei. Acum era tempul, ca toti amicii sinceri ai ei se'si de man'a pentru a o apara in contra degradatorilor. Nu numai partidele monarchice, ci si republicanii celi mai onesti, republicanii celi de scientia si de cultura adeverata a inimii s'au unitu sub conducerea sincerului republican Simon, pentru a abate dela Franci'a unu blamu ca acest'a in facia libertatei preste totu si a libertatei instructiunei in specie. Esemplulu acestorui caracter solide l'au urmatu mai bene de 150 foi mari politice, cari tote unanima dein Parisu si dein provincia, s'au dechiaratu solemnu in contra articulului 7, era poporul francesu a protestat inaintea lumei prin un'a petitiune enorma, subscrisa de 2 milioane de cetateni francesi si parinti de familia, in care conjura senatul, ca se nu sigileze cu votul seu momentulu libertatei numitul articulul 7. Astufeliu republicanilor adeverati si onesti ca Jules Simon, Wallon, Dufaure, Lamy s. a. uninduse cu toti omenii ordinei si intrebuintandu tote armele logice, scientie si ale oratoriei, le-a succesu a dobori in siedint'a Senatului famosulu articulul 7.⁷⁾ Ce avea acumu se faca guvernul? Prin un'a lege de statu nu potea se oprésca pre congregatiunile monachali dela instructiune, caci senatul Franciei nu a voitua a sanctiona un'a atare lege.

A nimici si imprascia congregatiunile monachali cu totulu, si cu ele, precum de sene se intielege, si instructiunea religioasa, se vediu acumu unic'a cale deschisa. Astfelui merse guvernul mai departe si prin fainosele decrete din 29 Martiu decise imprascierea tuturor congregatiunilor neautorizate de statu. Curioasa colisiune a puterei legislative cu cea executiva! Potestatea legislativa in Franci'a, senatul, decretéza prin rejeptarea articulului 7, ca este permisu congregatiunilor a da instructiuni, si fora autorisare dela statu, prin ce indirekte a decretat, ca si congregatiunile potu esiste si fora autorisare dein partea statului. Potestatea executiva, guvernul decretéza, ca nu este liertat a trai in congregatiune fora autorisare dela statu si prin urmare neci a instrui. Cene e aci mai mare? poterea legislative sau cea executiva? Inse guvernul consciu de colisiunea acesta, ca se nu apara, ca 'si aróga potestatea legislativa, incepù a cautat numai de catu in legile cele vechi ale tieri, si succese a afla ver-o ceteve' a aduse, parte sub monarhia inainte de revolutiune, parte de catra Napoleonu celu mare, la cari s'ar poté provocá pentru a poté imprascia pre monachi.⁸⁾ Curiositatea de mai inainte acum devine ridicula. Unu guvern republican se provoca la legi de sub absolutismulu Bourbonilor si alu lui Napoleonu! Inse simtiu juridicul alu poporului francesu celui nobilu s'a revoltat in contra unei atari caricaturi juridice si se si pronuntia numai decatul. Primul juristu francesu celebrul Rousse, in un'a dechiaratiune de 18 colone de ale foilor celor mai mari din Parisu, a demonstrat pana la evidentia, ca legile, la cari se provoca guvernul, parte suntu antiquate, parte abrogate, parte nu au capatatu putere adeverata de lege nici un'a data.⁹⁾ Dechiaratiunea a sburat numai decatul prin tota Franci'a, si la 700 de barbati juriconsulti de profesioni o au subscrisu si dechiaratu de a loru, si intre acestia si jurisconsultul celu subtilu si ageru Demolombe, cunoscutu in Europ'a ca unu juristu de rangulu primu.¹⁰⁾ Atunci academ'a francesa pre acelu Rousse, care areta atat de evidentu nedreptatea guvernului facia cu monachii, ilu alese de membru alu seu, ce'a ce guvernul numai cu greu suferi. Ma pre acelasiu tempu aceiasi academia aplauda deimpreuna cu publicul celu imposantu de pre galerii, candu fostulu presedinte alu senatului Andiffret Pasquier, tienendu'si discursulu seu de receptiune, facu alusione condamnatória cu privire la numitele decrete.¹¹⁾ Era poporul isi areta indignatiunea sa nobila prin protestele

¹⁾ Tote foile francese din 1879 aduceau relatiuni despre acesta.

²⁾ Vedi Correspondent din 25 Febr. a. c.

³⁾ Vorbirele tienute cu ocasiunea acesta in senatul Franciei si prin conferintie publice din intréga tiera de catra cei mai celebri oratori, nu sustinut altuca, decatul libertatea instructiunei, ce o amu implorata si noi in anulu trecutu, candu cu introducerea limbei magiare. Era despre activitatea lui Jules Simon in privint'a acesta, precum si despre a celor la alti, se pote vedé in ori ce foia dein Franci'a de pe tempulu acela.

⁴⁾ Vedi decretele din 29 Martiu a. c. si serioarea ministeriului indreptata catra presedintele republicei.

⁵⁾ Vedi „L'univers“ lun'a lui Juniu.

⁶⁾ Vedi despre „L'univers“ lun'a lui Mai a. c.

⁷⁾ Vedi „Correspondant“ 25 Martiu a. c.

⁸⁾ vedi „Correspondent“ lun'a lui Mai a. c.

⁹⁾ vedi Corespondintele din Parisu in „Kölnische Zeitung“ din Maiu, foia altmentrule inimica rel. crest.

¹⁰⁾ vedi totu acea foia.

¹¹⁾ Actualulu ministru de resbelu Farre si-a crescutu fii la Calugari.

din intréga tiér'a in contra decretelor dein 29 Martiu, ce curgeau in numeru asia mare, cătu in ministeriul de instructiune implusera dejá un'a chilia intréga. De sene se intielege, că sirulu protestelor l'au inceputu celi 81 de episcopi ai Franciei, dintre cari celi mai multi totu-odata sunt si monachi.¹²⁾

Tóte aceste inse nu potura induplecá pre gubernu că se abstea dela propusulu seu celu injustu. (Va urmá.)

Din Dobrogea.

Acestei tierisiore ia esitu de multu nume fórte reu, că cea mai puçinu cultivata, cea mai nesigura si ce este capulu lucrului, că cea mai nesanetósa intru atâta, cătu si pâna astadi lumea e de parere, că daca congresulu dela Berlinu a decisu annexarea ei la Romani'a, cu acésta nu ia facutu nici unu bine, că-ci Dobrogea sémena cu lacr'a (cutei'a) Pandorei, din care au esitu tóte relele pe pamant.

Asia este, Dobrogei i lipsia pâna acum multe calitati, pentru-cá se merite de a fi locuita de ómeni civilisati. Au fostu inse si mai sunt pe globu fórte multe teritorie de mii si dieci de mii miliarie patrate, pe care popórale civilisate le cultiva si le prefacu in „gradini.“ Dobrogea este numai de doi ani sub domnia romanésca, si unu medicu aplicatu acolo in functiune pote se dea in „Farulu Constantiei“ Nr. 26 din 2/14 Nov. despre starea ei actuala urmatóri'a informatiune:

Starea sanitara a jud. Constanti'a.

Starea sanetatii publice a poporatiunei din acestu judeciu in cursulu anului curentu, comparata cu cea din alti ani, fu satisfacatória. Plasile Megidi'a si Mangali'a cari isi castigara o trista reputatiune prin frequentia si gravitatea bôlelor ce bantua poporatiunea, in acestu anu, pâna adi, n'au datu unu neinsemnatu numero de bolnavi. Pe candu alta-data frigurile pălăstrie, pernitiose, tifoide, dysenteri'a, cachexia palustra erau unu flagel pentru poporatiune, mai alesu in comunele Megidi'a, Medverli-Punaru, Tuzl'a s. a.; in anulu acesta friguri perniciose nu avuramu, éra dysenteri'a si intermitentele se manifestara cu puçina frequentia si intensitate. Care se fia caus'a acestei ameliorari a sanetatii publice? S'a amelioratu clim'a, distrugêndu-se causele morbigene, séu se nutresce si se ingrijesc poporatiunea mai bine, si administratiunea romana ocrotesc că unu parinte multu incercat a poporatiunea Dobrogiei?

Eu credu că clim'a nu s'a schimbata intru nimicu, dar positionea materiala si politica a poporului s'a inbunatatit in modu fórte simitoriu. Dobrogea inainte de resbelu erá administrata arbitriariu, éra in urm'a lui remase o intinsa campia acoperita de ruine, preste care domniá că suverana miseri'a; de ací se nascu acelu cortegiu funebri de bôle, cari decimau poporatiunea. Adi multiamita mesurilor salutarie luate de gubernu, multiamita ingrijirilor administratiunei, poporulu privesce cu incredere in viitoru. Pretutindeni din ruine se ridica case in conditiuni igienice de o mieu de ori mai bune că mai inainte; tatarulu, turculu, că si romanulu, se inbraça si se hranesc mai bine; unu torente bogatu de vietia le circula prin vine; increderea si speranti'a au luatu locul desperarei in sufletulu poporului.

Atât de fecundu si binecuvantat este regimul libertatii si alu justitiei!

Sunt inse doue bôle, cari aterna că „sabi'a lui

¹²⁾ Vedi „L'Univers“ de pe tempurile acele.

Damocle“ de asupra capului poporului: variol'a si rii'a. In cursulu acestui anu s'au ivit u mici epidemii de variola in plasile Hársov'a, Megidi'a si Silistr'a-noua, si chiaru in momentulu in care scriemu aceste renduri, exista casuri isolate. In urm'a mesurilor ce am luat, s'a vaccinat mai tota poporatiunea crestina; in cătu privesce poporatiunea mahomedana, n'am putut'o indupleca la acésta. Ací este pericolulu.

Cu frica me gandescu la epidemii de variola ce pote isbucni dintr'unu momentu intralaltulu in mijlocul mahomedanilor, cari formédia majoritatea poporatiunei acestui judeciu. Pentru a evitá acestu pericolu, nu găsescu de cătu unu singuru mijlocu: gubernulu se numésca celu puçinu doi vaccinatoari turci, cari voru potea practicá mai cu inlesnire operatiunea vaccinarii intre coreligionarii loru.

In cătu pentru ria, acésta este o mostenire a anilor trecuti si usior se pote combate. Bólele sifilitice sunt dese pe la sate, remasitie ale ostirilor rusesci.

De si poporulu, mai alesu de alungulu malului du-narénu, consuma multu porumbu, totusi n'am observat casuri de pellagra. Plantatiunile ce se facura si se voru mai face, voru contribui in modu simitoriu la ameliorarea climei in locurile baltóse.

Intr'unu cuventu, judeciu Constanti'a este unu exemplu viu, că o buna administratiune, in orice tiéra, in orice clima, cu orice poporatiune, pote face minuni.

Sciri diverse.

— In cestiunea orientala (Dulcigno, Montenegro Arnavut) nu s'a intemplatu in lun'a acésta nici cea mai mica schimbare ce ar meritá se fia cunoscuta. Se dice că arnavutii ar fi mai cerutu terminu de o luna spre a se mai consulta intre sine, in realitate inse spre a se prepara si mai bine la o resistentia desperate.

— Camerele din Romani'a se deschidu in 15/27 Nov. Spre a se ocupa érasi cu afaceri de mare importantia.

Cursulu bursei din Vien'a si Pest'a in 18 Octobre st. n.

	Vien'a	Pest'a
Rent'a de auru	107.65	107.90
I emisiune de oblig. de statu dela drumulu de feru oriental ung.	81.20	81.—
II emisiune de oblig. de statu dela drumulu de feru orient. ung.	97.50	97.5%
Oblig. de statu dela 1876 de ale drumului de feru orient. ung.	84.50	84.75
Inprumutul drumurilor de feru ung.	123.75	123.75
Obligatiuni ung. de rescumperarea pamantului	97.50	97.75
Obligatiuni ung. cu clausul'a de sortire	96.—	96.—
Obligatiuni urbariale temesiane	95.—	95.50
Obligatiuni urb. temesiane cu clausul'a de sortire	94.25	94.52
Obligatiuni urbariale transilvane	94.75	94.50
Obligatiuni urbariale croato-slavone	96.50	—
Obligatiuni ung. de rescumpararea diecimei de vinu	94.—	94.75
Datorie de statu austriaca in chartie	72.50	72.25
Datoria de statu in argintu	73.30	73.40
Rent'a de auro austriaca	86.75	87.
Sorti de statu dela 1860	131.25	131.50
Actiuni de banca austro-ung.	819.—	818.—
Actiuni de banca de creditu ung.	285.60	286.70
Actiuni de creditu aust.	258.75	259.—
Sorti unguresci cu premii	109.50	110.—
Argintu	—	—
Galbini imper.	5.60	5.62
Napoleondorulu	9.37	9.37
100 marce nemtiesci	58.10	58.—

Auditi, vedeti si mirati-ve!

Marfurile de argintu Britania, primite dela o massa concursuala a unei mari Fabrice de argintu Britania, devenite falita, se dau cu ori ce pretiu, sau mai bine disu gratuitu.

Trimitemu fl. 7.— in bani gata sau cu rambursa ori cine primeșce urmatórele 50 obiecte cu a patra parte din valoarea reala, si adeca :

- Bucati 6 Cutite de masa escelente, manunchiu de argintu Britania, cu cutitari adeverat englesesci
- 6 Furcute de cele mai fine, argintu Britania, dintr'o bucată.
- 6 Linguri de mancare de argintu Britania, grele si massive.
- 12 Linguritie de cafea de argintu Britania, de cea mai buna calitate.
- 6 sustiitorie de cutite de argintu Britania, de cea mai buna calitate.
- 1 lingura mare de lapte de argintu Britania, massiva
- 1 lingura mare de supa de argintu Britania, grea.
- 9 Tave de presentat, ciselete forte finu.
- 2 sfesnice de masa de salonu Britania pline de efectu.
- 1 corfa de pâne massiva de argintu Britania.

Tóte 50 obiecte sunt fabricate din celu mai finu si celu mai solidu argintu Britania, care este uniculu metalu ce ce exista pe lume, care in veci remane albu si nu se poate deosebi de argintulu adeveratu nici dupa o folosire de 30 ani; pentru acésta garantéa.

Afara de aceste mai sunt :

- 18 cutite, furcute si linguri de argintu Britania, căte 6 bucati tóte 18 la olalta fl. 3.75.
- 6 linguri mici de cafea de argintu Britania, mai inainte cu fl. 3.— acum numai cu fl. —60
- 1 lingura de supa " " " " 3.— " " " " 1.—
- 1 lingura de lapte " " " " 1.50 " " " " —50
- 6 tave " " " " 5.— " " " " 1.50
- 6 sustiitorie de cutite " " " " 4.50 " " " " 1.50
- 1 cuteia de zahar " " " " 4.— " " " " 1.20
- 1 pareche sfesnice mai mari de " " " " 2.— si fl. 3.—
- 1 elopotielu de masa de argintu Britania mai inainte cu fl. 4.— acum numai cu fl. 1.60
- 1 pahar de oua " " " " —60 " " " " —30
- 1 pipernită si salacitia " " " " 2.50 " " " " —75
- 1 Carafine pentru otietu si ulei, de argintu Britania mai numai fl. 3.50 si fl. 4.50
- 1 unealta de focu grea de pusu pe masa, mai inainte fl. 3.— acum numai cu fl. —95.

Cane de cafea si tea à fl. 2, 2.50, 3, 4; clesce de zahar à cr. 35, 50, 80, fl. 1; cutii de zahar à 2.80; presaratori de zahar à cr. 25, 40, 75, 90, fl. 1; carafine de otietu si ulei à fl. 2, 4; cutii de untu à cr. 75, 95, fl. 1.70, 2.80, 3.25, 4.— inca si alti articuli nenumerati.

Că dovada, că anunciu meu

nu este insielatoria,

me deobligu prin acésta in publicu, daca marfa nu convine, a o rentóre: fára nici o greutate. Indreptu la epistolele de multiamita ce mi-au venit, si pe cari imi voiu permite ale publica successivu. — Cine doresce deci a primi pe banii sei o marfa buna si solida si nu lapadatura, se se adressedie numai cătra

A. Fraiss,
Vien'a, Rothenthurmstrasse 9, vis-à-vis de palatulu archiepiscopescu.

(40) 9-24

Pretiurile cerealelor

si altoru obiecte de traiu au fostu la

19 Novembre st. n. in Sibiu:

Grâu, dupa cualitatii	1 hectolitru fl. 7.30 — 8.30
Grâu, amestecat	1 " " 5.70 — 6.70
Secara	1 " " 5.60 — 6.
Papusoioiu	1 " " 2.80 — 3.30
Ordui	1 " " 3.90 — 4.30
Ovesu	1 " " 1.90 — 2.20
Cartofi	1 " " 1.60 — 2.
Mazare	1 " " 7. — 8.
Linte	1 " " 9. — 10.
Fasole	1 " " 5.50 — 6.50

Anuntiu literariu.

Au aparutu de subt tipariu si se afia de vendiare la W. Kraft in Sibiu opulu:

Resbelulu orientalu ilustratu

de

Dr. A. P. Alessi si Massimu Popu.
Pretiulu eleg. legatu 8 fl.

Pe cătu va mai ajunge inca marginitulu numeru de exemplarie din premiulu coloratul „Ocuparea Plevnei“ cumparatorii acestui opu ilu voru primi gratis, éra cei cari voiescu a'lui avea inadramat, voru avea a mai platí 2 fl. 70 cr. v. a.

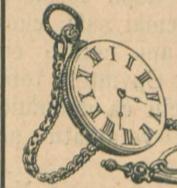
Paul Cieslar,

libriariu — editoru in Graz.

(41)

9-24

Numai odata

se ofere ocasiune asia de favorabila, de a procura unu orologiu escelentu, cu jumetate pretiulu.

DESFACERE grandiosa.

Raporturile politice, care s'au ivit in intregu continentul Europei, n'au lasat neatinca si Elvetia. Consecint'a a fostu emigrarea lucratilor in masse, care a periclitat esentient'a fabricelor. Si fabric'a representata de noi, care e cea dintai si cea mai insemnată fabrica de orologe, a inchis de o cam data fabricarea sa, incontinentandu-ne pe noi cu vendiarea fabricatelor sale. Aceste asia numitele orologe-de-buzunarii Washington, sunt cele mai bune de pe lume, sunt forte elegante gravurate si infrumsetate si lucrare dupa sistem'a americana.

Tóte orologele sunt repassate (esaminate) pe secunda si garantam pentru fiacare 5 ani.

Că dovada a garantiei sigure si a soliditatii celei mai severe, ne obligam prin ac-sta in publicu, că suntemu gata a reprimi si schimba fiacare orologiu, ce nu convine.

1000 remontoire de buzunariu, fara cheie de intorsu la torta, cu mantela de cristal, regulate cu acuratetia extraordinara pe secunda; afara de acésta aurite prin electrogalvanismu nou, dinpreuna cu lantul si medalionul etc., pretiulu de mai inainte fl. 25, acum numai fl. 10.20 de unu;

1000 ancore exemplarie de Ihesu din nicol-argintu, pe 15 rubinuri cu cadranuri in emailu, arctatoru de secunde, sticla lata de cristal, mai inainte cu fl. 21, acum numai fl. 7.25 de unu, tote repassate pe secunda.

1000 orologe cilindre infrumsetate in capsula de nicol-argintu, cu sticla lata de cristal, pe 8 rubinuri forte finu repassate, dinpreuna cu lantul, medalionul si cutie de catifea, mai inainte fl. 15, acum numai fl. 5.60 unulu.

1000 orologe ancore de argintu veritabil